

Rafał Leśniczak*

INWAZJA ROSJI NA UKRAINĘ NA ŁAMACH TYGODNIKA KATOLICKIEGO „NIEDZIELA”

Streszczenie

Celem podjętej analizy jest próba określenia stanowiska redakcji ogólnopolskiego tygodnika katolickiego „Niedziela” w sprawach dotyczących ogólnej sytuacji geopolitycznej po wybuchu wojny na Ukrainie w 2022 roku. Materiał badawczy stanowiły drukowane wersje periodyku od 27 lutego do 24 kwietnia 2022 roku. Wykorzystano metodę analizy zawartości, uzupełnioną o element hermeneutyczny. Tygodnik katolicki „Niedziela” potwierdził oficjalne komunikaty KEP dotyczące sytuacji politycznej po agresji Rosji na Ukrainę w 2022 roku, legitymizował stanowisko premiera Morawieckiego w zakresie prowadzonej przez rząd Zjednoczonej Prawicy polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej. Periodyk uwierzytelnił stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka w sprawie inwazji Rosji na Ukrainę. „Niedziela” wskazała i wyjaśniła ponadto działania dezinformacyjne i manipulacyjne Rosji. Podjęte badania zwiększają wartość poznawczą w obszarze komunikowania politycznego Konferencji Episkopatu Polski za pośrednictwem prasy katolickiej.

Słowa kluczowe: inwazja Rosji, Konferencja Episkopatu Polski, „Niedziela”, polityka, Ukraina

Wstęp

Inwazja Rosji na Ukrainę w 2022 roku traktowana jest przez politologów i historyków jako kontynuacja imperialnej polityki prezydenta Putina i odbieranie przez Federację Rosyjską niepodległemu państwu prawa do samostanowienia¹. Integralność terytorium Ukrainy i nienaruszalność jej granic zostały zanegowane przez Rosję podczas szczytu NATO w Bukareszcie w 2008 roku, kiedy prezydent Putin wyraził sprzeciw wobec rozszerzania Sojuszu Północnoatlantyckiego na Wschód, oraz poprzez aneksję Krymu i działania w Donbasie w 2014

* Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, e-mail: r.lesniczak@uksw.edu.pl, ORCID: 0000-0003-0099-4327.

¹ J. Mearsheimer, *The causes and consequences of the Ukraine war*, „Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development”, 2022, nr 21, s. 12–27.

roku². Wobec niesprowokowanej i nieuzasadnionej wojny na Ukrainie swoje stanowisko solidaryzujące się z narodem ukraińskim wyrazili liderzy polityczni i religijni, przedstawiciele wielu kościołów i związków wyznaniowych, w tym także Kościół katolicki, papież Franciszek oraz poszczególne konferencje episkopatów. Wyjątek stanowił Rosyjski Kościół Prawosławny z Cyrylem, patriarchą moskiewskim i całej Rusi³.

Kościół katolicki w Polsce w oficjalnych komunikatach swoich biskupów zawartych na stronie episkopat.pl dowiódł swojego politycznego zaangażowania w sprawach związanych z wojną na Ukrainie. Hierarchowie wskazali agresora, postulowali konieczność niesienia pomocy uchodźcom, docenili postawę i przekaz papieża Franciszka w kontekście wojny. Biskupi polscy wypowiedali się natomiast bardzo lakonicznie na temat ochrony zewnętrznych granic Unii Europejskiej i na temat oceny działań premiera Morawieckiego w zakresie polityki zagranicznej⁴.

Katolicka prasa opinii jest komplementarnym głosem Kościoła instytucjonalnego. Kontrolę nad nią sprawuje asystent kościelny, który jako reprezentant biskupa bądź wyższego przełożonego kościelnego, aprobejuje bądź nie wyraża zgody na prezentację określonego stanowiska redakcji w kwestiach istotnych m.in. geopolitycznych, ewentualnego wsparcia dla frakcji politycznych czy legitymizacji programów wyborczych⁵.

² E. Knott, *Existential nationalism: Russia's war against Ukraine*, „Nations and Nationalism”, 2023, nr 1, s. 45–52, <https://doi.org/10.1111/nana.12878>; J. Mearsheimer, *The causes and consequences of the Ukraine crisis*, *The National Interest*, <https://nationalinterest.org>, 23.06.2022 (4.02.2023); M. Delong, „Ruski mir” jako narzędzie rosyjskiej ekspansji geopolitycznej na terytorium Ukrainy, „Przegląd Geopolityczny”, 2020, nr 33, s. 50–64.

³ A. Kilp, J.G. Pankhurst, *Soft, Sharp, and Evil Power: The Russian Orthodox Church in the Russian Invasion of Ukraine*, „Occasional Papers on Religion in Eastern Europe”, 2022, nr 5, s. 2, <https://doi.org/10.55221/2693-2148.2361>.

⁴ *Komunikat z 391. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 15.03.2022 (14.02.2023); *Komunikat Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski po spotkaniu online w dniu 25 lutego 2022 roku*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 25.02.2022 (14.02.2023); *Komunikat biskupów z południowo-wschodniej Polski w sprawie pomocy uchodźcom z Ukrainy*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 24.02.2022 (14.02.2023); *Komunikat Biura Prasowego Konferencji Episkopatu Polski po audiencji u Papieża Franciszka abp. Stanisława Gądeckiego, przewodniczącego KEP*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 28.03.2022 (14.02.2023); *Oświadczenie Przewodniczącego KEP podczas spotkania z Patriarchą Bartłojem I*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 29.03.2022 (14.02.2023); *Orędzie Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski na środę popielcową 2022 roku w czasie wojny na Ukrainie*, <https://episkopat.pl>, 1.03.2022 (14.02.2023).

⁵ K. Pokorna-Ignatowicz, *Media katolickie w III RP i ich wkład w budowę polskiej demokracji [w:] Media a demokracja*, red. L. Pokrzycka, W. Mich, Lublin 2007, s. 122;

W niniejszej publikacji autor dokonuje próby określenia stanowiska redakcji ogólnopolskiego tygodnika katolickiego „Niedziela” w sprawach dotyczących:

- ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie i pierwszych tygodni konfliktu zbrojnego oraz wywołanego inwazją Rosji kryzysu migracyjnego i uchodźczego;
- ochrony zewnętrznych granic Unii Europejskiej i NATO;
- oceny działań rządu premiera Morawieckiego w zakresie polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej (zwiększenie środków na zakup sprzętu dla wojska, ściślejsza współpraca z paktem NATO, militarne wspieranie Ukrainy);
- oceny stanowiska Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę.

Otrzymane wyniki potraktowano jako weryfikujące i uzupełniające stanowisko biskupów opublikowane na oficjalnej stronie episkopat.pl. Badania medioznawcze z ostatniej dekady, m.in. podczas kampanii wyborczych w 2015 i 2019 roku, dowodzą istotności oraz wzajemnej komplementarności komunikatów KEP i katolickiej prasy opinii⁶. Dość często biskupi w oficjalnych komunikatach nie wypowiadają się wprost w kwestiach politycznych, jednak przekaz mediów katolickich jest wyrazisty i dość jednoznaczny. Komplementarność przekazów może być zatem traktowana jako swoista strategia komunikacji hierarchów, tj. celowego niewypowiadania się biskupów w komunikatach oficjalnych w wielu kwestiach natury politycznej, by dać przestrzeń do prezentacji różnorodnych stanowisk na łamach prasy. Jak zauważa Piotr Mazurkiewicz, „wspólnota polityczna gromadzi rozmaitych ludzi, którzy słusznie mogą się skłaniać ku różnym poglądom”⁷, a Kościół instytucjonalny nie jest formalnie stroną czy sojusznikiem jednego tylko ugrupowania partyjnego, dlatego ważne jest pytanie o sposób realizacji wzajemnej kom-

G. Łęcicki, *Media katolickie w III Rzeczypospolitej (1989–2009)*, „Kultura – Media – Teologia”, 2010, nr 2, s. 114–115.

⁶ R. Leśniczak, *The communicative role of the Catholic Church in Poland in the 2015 presidential election and its perception by the public*, „Church, Communication and Culture”, 2016, nr 1, s. 268–285; M. Wrześniewska, *Wizerunek prezydenta Andrzeja Dudy na łamach Tygodnika Katolickiego „Niedziela” w roku 2015* [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2016, s. 51–62; P. Żuk, P. Żuk, *Dangerous Liaisons between the Catholic Church and State: the religious and political alliance of the nationalist right with the conservative Church in Poland*, „Journal of Contemporary Central and Eastern Europe”, 2019, nr 2–3, s. 199–204.

⁷ P. Mazurkiewicz, *Polityka jako roztropna troska o dobro wspólne – koncepcja polityki w katolickiej nauce społecznej* [w:] *Koncepcje polityki*, red. W. Wesolowski, Warszawa 2009, s. 85.

plementarności głosu KEP i tygodnika katolickiego. Wydaje się, że owa komplementarność w drugiej dekadzie XXI wieku polega na politycznym wsparciu Zjednoczonej Prawicy przez tygodniki katolickie, a pominięciu bądź wyłączonej kontestacji stanowiska i działań politycznych pozostałych ugrupowań partyjnych. Biorąc pod uwagę postępującą sekularyzację w Polsce, której jedną z przyczyn jest zaangażowanie polityczne hierarchów, w tym wspieranie działań politycznych Prawa i Sprawiedliwości⁸, zasadną kwestią jest znalezienie odpowiedzi, czy w tym kontekście utrzymuje się zbieżność oficjalnych komunikatów KEP i przekazu tygodnika katolickiego w kwestiach natury geopolitycznej.

„Niedziela” jest tygodnikiem powołanym do istnienia w 1926 roku przez Teodora Kubinę, pierwszego biskupa częstochowskiego. Powyższy tytuł prasowy wydawany jest przez Kurię Archidiecezji Częstochowskiej. Pozostaje w pełnej zależności od władzy kościelnej, gdyż wydawcą jest kuria metropolitalna, która pełni funkcję asystenta kościelnego⁹. Spośród ogólnopolskich tygodników katolickich ma drugi, po „Gościu Niedzielnym”, największy nakład, który waha się od 80 tys. do 120 tys. egzemplarzy¹⁰. Tygodnik ma charakter nie tylko katolicki, ale również opiniotwórczy, duszpasterski i patriotyczny. Kampanie parlamentarne i prezydenckie w Polsce ostatnich dwóch dekad dowodzą jednoznacznego wsparcia periodyku dla Prawa i Sprawiedliwości oraz polityków prawicy¹¹.

⁸ A. Gwiazda, *Right-wing populism and feminist politics: The case of Law and Justice in Poland*, „International Political Science Review”, 2021, nr 5, s. 580–595; R. Markowski, *Creating authoritarian clientelism: Poland after 2015*, „Hague Journal on the Rule of Law”, 2019, nr 11, s. 111–132.

⁹ M. Kindziuk, *Transmisje nabożeństw liturgicznych w agendzie tygodników „Gość Niedzielny” i „Niedziela” w okresie pierwszej i drugiej fali pandemii koronawirusa (lutym–grudzień 2020 r.)*. Studium medioznawcze, „Kultura – Media – Teologia”, 2021, nr 46, s. 47; M. Wrześniewska, *Polityka w prasie – analiza prasoznawcza czasopisma „Niedziela” za rok 2016* [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa organizacji politycznych*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2017, s. 338–339.

¹⁰ M. Kindziuk, *op.cit.*, s. 48.

¹¹ M. Wrześniewska, *Polityka w prasie...*, s. 339–340; R. Leśniczak, *Czy tygodnik katolicki „Niedziela” poparł Prawo i Sprawiedliwość w kampanii parlamentarnej w 2019 r.? Studium medioznawcze*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, 2020, nr 2, s. 171–190; *idem*, *Did Polish Nationwide Catholic Weekly Newspapers Support Andrzej Duda in the Presidential Campaign in 2020? A Case Study*, „Social Communication”, 2021, nr 1, s. 42–57; M. Chrostowski, *“Unholy Alliance”: Identification and prevention of ideological and religious frames between right-wing populism and christianity in Poland*, „Zeitschrift für Religion, Gesellschaft und Politik”, 2023, s. 1–28.

Metodologia badań

W podjętych badaniach wykorzystano metodę analizy zawartości, uzupełnioną o element hermeneutyczny, umożliwiający właściwe zrozumienie sposobu konstrukcji przekazu na temat inwazji Rosji na Ukrainę. Skorzystano z prac badawczych m.in. Bammidiego Devi Prasada¹² oraz Klause Krippendorffa¹³. Badania miały charakter ilościowy i jakościowy.

Materiał badawczy stanowiły drukowane wersje tygodnika katolickiego „Niedziela” (bez dodatków diecezjalnych) – edycje od nr 9 z dnia 27 lutego 2022 roku do nr 17 z dnia 24 kwietnia 2022 roku. Jednostką analizy był jeden tekst prasowy. Przyjęto, że wyłącznie te artykuły prasowe, które mają przynajmniej jedno z następujących słów kluczowych w dowolnej formie gramatycznej: „wojna”, „Rosja”, „Ukraina”, oraz które odnoszą się do tematu inwazji Rosji na Ukrainę, spełniają formalne kryteria analizy. Powyższe kryteria spełniło 233 artykułów prasowych. Odsetek procentowy analizowanych artykułów wobec wszystkich artykułów ogółem wynosił 42,44%, biorąc pod uwagę, że w analizowanym okresie ukazało się 549 tekstów na łamach „Niedzieli”. Otrzymaną próbę badawczą uznano za istotną statystycznie. Analizie nie poddano materiału ilustracyjnego.

Zakres czasowy badań objął początkowy etap wojny, tj. dwa pierwsze miesiące wojny. Był to zatem dostatecznie długi okres, aby zweryfikować stanowisko tygodnika w analizowanych kwestiach. Należy zauważyć, że wybuch wojny wywołał olbrzymi wzrost zainteresowania opinii publicznej i mediów sytuacją na Ukrainie¹⁴. Tak było również w przypadku analizowanego tytułu prasowego.

Celem autora była próba odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Czy „Niedziela” potwierdziła oficjalne komunikaty KEP dotyczące ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie i pierwszych tygodni konfliktu zbrojnego oraz wywołanego inwazją Rosji kryzysu migracyjnego i uchodźczego? Czy tygodnik szeroko podjął kwestie ochrony zewnętrznych granic Unii Europejskiej oraz NATO, jak również ocenę działań rządu premiera Morawieckiego w zakresie polityki bezpieczeństwa i zagranicznej w pierwszych tygodniach po in-

¹² B.D. Prasad, *Qualitative Content Analysis: Why is it Still a Path Less Taken?*, „Forum Qualitative Sozialforschung/Social Research”, 2019, nr 3, art. 36; *idem*, *Content analysis. A method in Social Science Research* [w:] *Research methods for Social Work*, red. D.K. Lal Das, V. Bhaskaran, New Delhi 2008, s. 173–193.

¹³ K. Krippendorff, *Content analysis: An introduction to its methodology*, Los Angeles 2018; *idem*, *Reliability in content analysis: Some common misconceptions and recommendations*, „Human Communication Research”, 2004, nr 3, s. 411–433.

¹⁴ A. Kupfer, H. Pühr, *The Russian View on the War in Ukraine: Insights from Google Trends*, 21.03.2022, Available at SSRN 4063194. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4063194>

wazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku czy raczej mieliśmy do czynienia z lakonicznością przekazu? Czy stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka w sprawie inwazji Rosji na Ukrainę było legitymizowane przez autorów i redakcję „Niedzieli”? Czy tygodnik publikował treści poświęcone wojnie informacyjnej, dezinformacji, wyjaśniające specyfikę *fake newsów*, przypominające o konieczności weryfikacji informacji?

Sformułowano następującą hipotezę składającą się z czterech stwierdzeń – hipotez kierunkowych HK1-HK5:

HK1. Tygodnik katolicki „Niedziela” potwierdził oficjalne komunikaty KEP dotyczące ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie i pierwszych tygodni konfliktu zbrojnego oraz wywołanego inwazją Rosji kryzysu migracyjnego i uchodźczego.

HK2. Analizowany tytuł prasowy podjął zagadnienie ochrony zewnętrznych granic Unii Europejskiej.

HK3. Tygodnik „Niedziela” legitymizował stanowisko premiera Morawieckiego w zakresie prowadzonej przez rząd Zjednoczonej Prawicy polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej.

HK4. Periodyk uwierzył stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka w sprawie inwazji Rosji na Ukrainę.

Hipoteza badawcza została sformułowana następująco: Tygodnik katolicki „Niedziela” potwierdził oficjalne komunikaty KEP dotyczące ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie i pierwszych tygodni konfliktu zbrojnego oraz wywołanego inwazją Rosji kryzysu migracyjnego i uchodźczego. Analizowany tytuł prasowy podjął zagadnienie ochrony zewnętrznych granic NATO i Unii Europejskiej. Tygodnik „Niedziela” legitymizował stanowisko premiera Morawieckiego w zakresie prowadzonej przez rząd Zjednoczonej Prawicy polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej. Periodyk uwierzył stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka w sprawie inwazji Rosji na Ukrainę. W agendzie medialnej tygodnika odnotowano treści dotyczące dezinformacji, artykuły prasowe wyjaśniające specyfikę *fake newsów* oraz treści podkreślające ważność edukacji medialnej, szczególnie weryfikacji informacji, w perspektywie wojny informacyjnej.

Klucz kategoryzacyjny z definicjami

W badaniach posłużono się kluczem kategoryzacyjnym, w którym wyodrębniono następujące cechy badawcze: OGÓLNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA; KRYZYS MIGRACYJNY I UCHODŹCZY; OCHRONA ZEWNĘTRZNYCH GRANIC NATO I UNII EUROPEJ-

SKIEJ; POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I ZAGRANICZNA RZĄDU; STOLICA APOSTOLSKA I PAPIEŻ FRANCISZEK; FUNKCJA EDUKACYJNA TYGODNIKA. Kategorie w ramach badanej cechy mają charakter rozłączny. Artykuł prasowy mógł zostać przyporządkowany do jednej tylko kategorii w ramach badanej cechy. Operację kodowania autor przeprowadził samodzielnie, stosując odstęp czasowy jednego miesiąca pomiędzy sformułowaniem hipotezy badawczej i budową klucza a operacją kodowania. Celem upewnienia się, że poszczególne kategorie klucza w ramach badanych cech są rozłączne, pełne i jednoznaczne, przeprowadzono badanie pilotażowe. Próba objęła 30 tekstów, co stanowi 12,87% materiału. Współczynnik zgodności CR (*reliability coefficient*) między dwoma kodowaniami w próbie pilotażowej wyniósł 0,867¹⁵.

Cechy badawcze OGÓLNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA i KRYZYS MIGRACYJNY I UCHODŹCZY umożliwią weryfikację hipotezy HK1, cecha OCHRONA ZEWNĘTRZNYCH GRANIC NATO i UNII EUROPEJSKIEJ – weryfikację hipotezy HK2, cecha POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I ZAGRANICZNA RZĄDU – weryfikację hipotezy HK3, cecha STOLICA APOSTOLSKA I PAPIEŻ FRANCISZEK – weryfikację hipotezy HK4, zaś cecha FUNKCJA EDUKACYJNA TYGODNIKA – weryfikację hipotezy HK5.

Tabela 1. Klucz kategoryzacyjny wraz z cechami i kategoriami

Badana cecha i definicja cechy	Kategorie i definicje w ramach badanej cechy
1	2
OGÓLNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA – sposób prezentacji na łamach „Niedzieli” ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie – wskazanie agresora i ofiary	1) zdefiniowanie – tekst prasowy jednoznacznie wskazuje Rosję jako agresora, zaś Ukrainę jako ofiarę bezwzględnego i niesprowokowanego ataku Rosji; 2) brak zdefiniowania – w tekście prasowym nie są zawarte informacje (ani też pośrednio z tekstu nie wynika) na temat odpowiedzialności za wojnę na Ukrainie, tj. nie wskazano Rosji jako agresora, zaś Ukrainy jako ofiary wojny; 3) inne – w tekście prasowym podjęto temat wojny rosyjsko-ukraińskiej, wskazując brak możliwości obarczenia pełną winą Rosji za inwazję, wymieniając okoliczności usprawiedliwiające jej agresję.

¹⁵ Współczynnik CR wyliczono, biorąc pod uwagę M = 130 (liczba decyzji zgodnych w trakcie obydwu kodowań), N1 = 150 (liczba decyzji w pierwszym kodowaniu), N2 = 150 (liczba decyzji w drugim kodowaniu). Por. M. Lisowska-Magdziarz, *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów: wersja 1.1*, Kraków 2004, s. 81.

1	2
<p>KRYZYS MIGRACYJNY I UCHODŹCZY – prezentacja na łamach „Niedzieli” kryzysu migracyjnego i uchodźczego wywołanego inwazją Rosji na Ukrainę</p>	<p>1) obecność – w tekście prasowym odnotowano podjęcie przez autorów „Niedzieli” kwestii uchodźców ukraińskich uciekających przed wojną; 2) brak obecności – w tekście prasowym nie odnotowano podjęcia przez autorów „Niedzieli” kwestii uchodźców ukraińskich uciekających przed wojną.</p>
<p>OCHRONA ZEWNĘTRZNYCH GRANIC NATO i UNII EUROPEJSKIEJ – sposób, w jaki „Niedziela” omawia kwestię ochrony zewnętrznych granic Unii Europejskiej/NATO w kontekście wojny na Ukrainie</p>	<p>1) aprobata – w tekście prasowym odnotowano aprobatę dla politycznych działań, m.in. struktur NATO i UE, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa na zewnętrznych granicach Sojuszu Północnoatlantyckiego; 2) dezaprobata – w tekście prasowym odnotowano dezaprobata dla politycznych działań, m.in. przedstawicieli struktur NATO i UE, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa na zewnętrznych granicach Sojuszu Północnoatlantyckiego; 3) inne – w tekście prasowym nie podjęto kwestii ochrony zewnętrznych granic NATO i UE.</p>
<p>POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA i ZAGRANICZNA RZĄDU – sposób, w jaki „Niedziela” odnosi się do prowadzonej przez rząd premiera M. Morawieckiego polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej w kontekście wojny na Ukrainie (zwiększenie środków na zakup sprzętu dla wojska, ściślejsza współpraca z paktem NATO, militarne wspieranie dla Ukrainy)</p>	<p>1) aprobata – w tekście prasowym odnotowano aprobatę dla działań z obszaru polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej premiera Morawieckiego; 2) dezaprobata – w tekście prasowym odnotowano dezaprobata dla działań z obszaru polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej premiera Morawieckiego; 3) mieszana – w tekście prasowym odnotowano jednocześnie aprobatę i dezaprobata dla działań z obszaru polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej premiera Morawieckiego; 4) inne – tekst prasowy nie odnosi się do działań z obszaru polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej premiera Morawieckiego.</p>
<p>STOLICA APOSTOLSKA I PAPIEŻ FRANCISZEK – ocena działań Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę, dokonana przez tygodnik „Niedziela”</p>	<p>1) aprobata – tekst prasowy z aprobatą przedstawił stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę; 2) dezaprobata – tekst prasowy z dezaprobatą przedstawił stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę; 3) mieszana – w tekście prasowym odnotowuje się jednocześnie zarówno aprobatę, jak i dezaprobata dla stanowiska Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę; 4) inne – tekst prasowy nie podjął tematu oceny stanowiska Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę.</p>

1	2
FUNKCJA EDUKACYJNA TYGODNIKA – sposób realizacji przez tygodnik funkcji edukacyjnej w perspektywie wojny informacyjnej, propagandy i dezinformacji	1) realizacja – tekst prasowy realizował funkcję edukacyjną (prezentował działania dezinformacyjne Rosji i wyjaśniał mechanizmy propagandy); 2) brak realizacji – tekst prasowy nie realizował funkcji edukacyjnej (prezentował działania Rosji w obszarze komunikacji i mediów, ale nie wskazał istnienia mechanizmów propagandy w prowadzonej przez Rosję wojnie hybrydowej); 3) inne – tekst prasowy nie odniósł się w żaden sposób do działań Rosji w obszarze polityki informacyjnej

Źródło: opracowanie własne.

Wyniki analizy ilościowej i jakościowej

Tabele 2–7 prezentują liczbę publikacji zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanych cech oraz wyrażony w punktach procentowych udział tekstów zaklasyfikowanych do poszczególnych kategorii w ramach badanej cechy¹⁶.

Tabela 2. OGÓLNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	zdefiniowanie	brak zdefiniowania	inne
„Niedziela”	223 (95,71%)	10 (4,29%)	0 (0%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 3. KRYZYS MIGRACYJNY I UCHODŹCZY w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	obecność	brak obecności
„Niedziela”	101 (43,35%)	132 (56,65%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. OCHRONA ZEWNĘTRZNYCH GRANIC NATO i UNII EUROPEJSKIEJ w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	aprobata	dezaprobata	inne
„Niedziela”	40 (17,17%)	0 (0%)	193 (82,83%)

Źródło: opracowanie własne.

¹⁶ Odsetek procentowy obliczono, dzieląc liczbę tekstów przyporządkowanych do określonej kategorii w ramach badanej cechy przez liczbę tekstów włączonych do próby badawczej, tj. 233. Następnie uzyskany wynik pomnożono przez 100.

Tabela 5. POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA I ZAGRANICZNA RZĄDU w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	aprobata	dezaprobata	mieszana	inne
„Niedziela”	22 (9,4%)	0 (0%)	0 (0%)	211 (90,56%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. STOLICA APOSTOLSKA I PAPIEŻ FRANCISZEK w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	aprobata	dezaprobata	mieszana	inne
„Niedziela”	15 (6,44%)	1 (0,43%)	0 (0%)	217 (93,13%)

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. FUNKCJA EDUKACYJNA TYGODNIKA w tekstach prasowych „Niedzieli” – liczba publikacji przyporządkowana do danej kategorii

Tytuł prasowy / kategoria	realizacja	brak realizacji	inne
„Niedziela”	20 (8,58%)	0 (0%)	213 (91,42%)

Źródło: opracowanie własne.

W badanej cesze OGÓLNA SYTUACJA GEOPOLITYCZNA aż 223 publikacje (co stanowi 95,71% publikacji włączonych do próby badawczej) przyporządkowano do kategorii „zdefiniowanie”. Rosja została zatem potraktowana przez autorów „Niedzieli” jednoznacznie jako agresor, zaś Ukraina jako ofiara jej bezwzględnego i niesprowokowanego ataku. Bardzo często, bo w ponad 43% próby badawczej, odnotowano w agendzie medialnej tygodnika podjęcie kwestii uchodźców ukraińskich szukających bezpiecznego schronienia. Dużo rzadziej pojawiały się kwestie dotyczące politycznych działań, m.in. struktur NATO i Unii Europejskiej, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa na zewnętrznych granicach Sojuszu Północnoatlantyckiego, oraz kwestie odnoszące się do działań z obszaru polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej premiera Morawieckiego. Były to jednak teksty zaklasyfikowane w całości do kategorii „aprobata” (odpowiednio 40 i 22 publikacji prasowych). Nieczęsto również występowały teksty przedstawiające stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka wobec inwazji Rosji na Ukrainę. Odnotowano w kategorii STOLICA APOSTOLSKA I PAPIEŻ FRANCISZEK 15 publikacji klasyfikujących się w cesze „aprobata” oraz 1 tekst w cesze „dezaprobata”. Z kolei temat dezinformacji i propagandy, potwierdzający hybrydowy charakter wojny prowadzonej przez Putina, został odnotowany i wyjaśniony w 20 publikacjach, co potwierdzałoby wypełnienie przez periodyk nie tylko funkcji informacyjnej, ale również edukacyjnej.

Tygodnik „Niedziela” obszernie przedstawił sytuację geopolityczną po inwazji Rosji na Ukrainę. Analizowany periodyk jednoznacznie określił agresora i ofiarę, dokonał próby wskazania przyczyn wybuchu wojny, określił ważniejsze wątki sytuacji geopolitycznej, jak również przedstawił przebieg i możliwe scenariusze zakończenia konfliktu zbrojnego.

Tygodnik zwrócił uwagę na propagandę kłamstwa Rosjan, wyrażającą się w przededniu wojny i polegającą na negowaniu intencji ataku na Ukrainę: „Choć stacja telewizyjna CBS News podała, powołując się na źródła w amerykańskim wywiadzie, że rosyjscy dowódcy otrzymali już rozkazy ataku na Ukrainę, zdementowały to tzw. czynniki oficjalne w USA; uczynił to także Anatolij Antonow, rosyjski ambasador w tym kraju, który zapewnił, że inwazji nie ma i nie ma takich planów. Wiadomo jednak, że dla Rosjan kłamstwo jest tylko jedną z odmian prawdy”¹⁷.

Grzegorz Górny w artykule *Finlandyzacja Ukrainy* w kontekście przywołania historii relacji Rosji bolszewickiej i Finlandii zauważył, że „dla współczesnych elit politycznych w Moskwie Ukraina to przedłużenie Rosji, a jej niepodległość to stan nienormalny i tymczasowy”¹⁸. Z kolei Wojciech Dudkiewicz odnotował niepowodzenie Rosji w pierwszej fazie wojny, wskazał geopolityczne cele Putina (m.in. szybkie zwycięstwo, zdobycie Kijowa, przebicie siłą korytarza z Rosji na Krym, powiększenie zajętych terenów w Donbasie)¹⁹. Zdaniem dziennikarza „Niedzieli” wojna jest konsekwencją „bagatelizowania przez zachodnio-europejskich przywódców rosyjskiego zagrożenia, prowadzenia rozległych interesów z reżimem i jego filarami, mimo ostrzeżeń płynących z Europy Wschodniej, w których wskazywano na agresję na Gruzję i jej rozczłonkowanie, na oderwanie od Ukrainy Krymu i Donbasu czy wspomaganie separatystów z Naddniestrza”²⁰.

Obszerne miejsce w tekstach prasowych zajmowały ponadto: agresywna retoryka Kremla (m.in. odstraszenie nuklearne), sankcje nakładane przez Zachód na Rosję, postawy państw przyjmujących ambiwalentny stosunek wobec inwazji Rosji (szczególnie Chin) oraz zakres pomocy militarnej udzielanej Ukrainie przez państwa NATO w walce z agresorem²¹.

¹⁷ W. Dudkiewicz, *Mogła wybuchnąć*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9, s. 5.

¹⁸ G. Górny, *Finlandyzacja Ukrainy?*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9, s. 37.

¹⁹ W. Dudkiewicz, *Szybkiego zwycięstwa nie będzie*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 5

²⁰ *Ibidem*; por. także J.K., *Teraz Naddniestrze?*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 7.

²¹ W.D., *Coraz brutalniejsi*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 8; J.K., *15 dni*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 8; W.D., *Bolesne skutki*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 9; A. Stelmasiak, *Geopolityczne skutki wojny*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12, s. 34–35; K. Petek, *Sąsiedzi z innej gliny*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13, s. 10–12; J.K., *Od-*

Magdalena Gawin zauważyła, że bezkarność Rosjan jest uwarunkowana historycznie: „Rosja nigdy nie miała swojej Norymbergi. Nigdy nie wytoczono jej procesów za zbrodnie na narodach Europy Środkowej i Wschodniej czy choćby współcześnie – za wojnę w Afganistanie i Czechenii, agresję na Donbas, Gruzję, Krym. Za wszystkie te zbrodnie nie było kary. Tymczasem państwo, które permanentnie nie ponosi żadnej odpowiedzialności karnej za popełnione zbrodnie podczas inwazji, będzie je popełniało w przyszłości. Rosja trwale zagraża pokojowi w całej Europie”²². W tej perspektywie periodyk odnotował setki zbrodni wojennych i zbrodni przeciw ludzkości mających miejsce na Ukrainie po inwazji Rosji 24 lutego 2022 roku²³.

Na łamach „Niedzieli” można odnaleźć stanowisko KEP, wyrażone przez jej przewodniczącego abp. Gądeckiego i odnoszące się do sytuacji na Ukrainie po agresji Rosji. W artykule *Kolejny apel o pokój* przywołano głos metropolity poznańskiego, zaadresowany do biskupów prawosławnych i katolickich Rosji i Ukrainy: „Połączmy duchowy wysiłek wyznawców Chrystusa różnych wyznań w Rosji, na Ukrainie i w Polsce, [...] aby zażegnać widmo kolejnej wojny w naszym regionie”²⁴. Odnotowano również słowa listu przewodniczącego KEP przywołujące słowa św. Jana Pawła II, który podkreślał, że „wojny podsycają głęboko zakorzenione nienawiści”²⁵. „Niedziela” przywołała reakcję abp. Gądeckiego po napaści Rosji na Ukrainę. Jest to geopolityczna ocena polskiego lidera religijnego. Arcybiskup Stanisław Gądecki nazwał sytuację, w której obudziliśmy się tego pamiętnego dnia, po imieniu: „Jest kolejną odsłoną działania antychrześcijańskiego, które nie bierze pod uwagę ani opinii innych ludzi, ani cierpienia innych ludzi” i dodał: „Ta sytuacja nie tylko dotyczy Ukrainy i Rosji, ale Polski i całej Europy”²⁶.

Tomasz Musiał wyeksponował na łamach periodyku apel przewodniczącego KEP skierowany do patriarchy moskiewskiego i całej Rusi, Cyryla, aby ten skłonił prezydenta Putina do zaprzestania „bezsensownej walki z narodem ukraińskim, w której giną niewinni ludzie, a cierpienie dotyka nie tylko żołnierzy, ale i osoby cywilne – zwłaszcza kobiety i dzieci”: „Proszę Cię jak najpokorniej, byś zaapelował o wycofanie

czuwalne skutki, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16, s. 6; J.K., *Zamroźą majątki*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16, s. 6.

²² M. Gawin, *Rosja nie miała swojej Norymbergi*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12, s. 16.

²³ J. Kwaśniewski, *Sąd dla Putina*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13, s. 70–71.

²⁴ T. Musiał, *Kolejny apel o pokój*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9, s. 24.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ T. Musiał, *Prawdziwa twarz Kościoła*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 24.

wojsk rosyjskich z suwerennego państwa, którym jest Ukraina. [...] Żaden powód, żadna racja nigdy nie usprawiedliwiają decyzji o rozpoczęciu inwazji wojskowej na niepodległy kraj, bombardowania osiedli mieszkalnych, szkół czy przedszkoli”. Arcybiskup Gądecki poprosił również Cyryła, aby zwrócił się do rosyjskich żołnierzy, „by nie uczestniczyli w tej niesprawiedliwej wojnie, aby odmawiali wykonywania rozkazów, których skutkiem – jak już to widzimy – są liczne zbrodnie wojenne”²⁷. Warto odnotować skrupulatną analizę podjętą przez Janusza Bujaka, dotyczącą postawy patriarchy Cyryła, całkowicie podporządkowanego państwu rosyjskiemu i Władimirowi Putinowi: „Tak też zrozumiał to patriarcha Cyryl, którego postawę wobec wojny na Ukrainie należy postrzegać właśnie w perspektywie podporządkowania państwu rosyjskiemu. Jego zadaniem jest potwierdzać – i czyni to od momentu swojego wyboru w 2009 roku na tron patriarchalny – że Cerkiew i państwo w Rosji to jeden organizm, w którym jednak główną rolę odgrywają państwo i jego władca. Patriarcha Cyryl okazał swoją pełną lojalność wobec prezydenta Rosji już w 2014 roku, kiedy to nie zareagował na fakt oderwania Krymu od Ukrainy”²⁸. Bujak odnotował także jeszcze bardziej zdecydowane poparcie duchownego prawosławnego w kolejnym akcie wojny z Ukrainą, wyrażone w wypowiedzi z 23 lutego 2022 roku: „Wszyscy wiemy, co dzieje się na granicach naszej ojczyzny. Dlatego uważam, że nasi wojskowi nie mogą mieć żadnych wątpliwości, iż obrali słuszną drogę w swoim życiu”²⁹.

Blisko połowa publikacji włączonych do próby badawczej podjęła temat uchodźców ukraińskich uciekających przed wojną. Tygodnik „Niedziela” obszernie opisał ich los oraz liczne świadectwa pomocy udzielone w Polsce przez obywateli i przez organizacje państwowe, samorządowe i instytucje kościelne³⁰. W artykule *Paulińskie drzwi otwarte* zaprezentowano Jasnogórski Dom Pielgrzyma jako jedno z miejsc włączonych w system pomocy osobom uciekającym z Ukrainy przed wojną.

²⁷ *Idem*, *Abp Gądecki do Cyryla*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 27.

²⁸ J. Bujak, *Upadek patriarchy*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 16.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ K.W., *Mobilizacja sił dobra*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 8; J. Grabowski, *Miłosierdzie w praktyce*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 3; M. Gołębiewski, *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja drohiczyńska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 68; K. Dobrowolska, *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja kielecka*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 68; P. Nowosielski, *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja legnicka*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 69; U. Buglewicz, *Kościół pomaga Ukrainie. Archidiecezja lubelska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 69–70; K. Hawro, *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja zamojsko-lubaczowska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17, s. 74–75; W. Krywycki, *Dziękujemy Bogu, że jesteście z nami*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 10–11.

Dom prowadzony przez ojców paulinów stał się m.in. miejscem schronienia dla mieszkanki Wołodymyra, jej 6-letniej córki i 11-letniego brata³¹. Aneta Jeremus-Lenkiewicz zwraca uwagę na doniosłość zapewnienia poczucia bezpieczeństwa uchodźcom. Autorka tekstu *Uchodźcy wśród nas* podkreśla wagę spokojnej atmosfery w domu, właściwej komunikacji, zapewnienia poczucia bezpieczeństwa oraz pomocy psychologicznej³².

„Niedziela” podjęła kwestie dotyczące politycznych działań, m.in. struktur Sojuszu Północnoatlantyckiego i Unii Europejskiej, mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa na zewnętrznych granicach NATO, choć jednocześnie wytknęła Soюзowi niewystarczającą reakcję i nieefektywne zabiegi dyplomatyczne wobec dotychczasowej polityki zagranicznej Rosji oraz jego „uśpienie kampanią dezinformacyjną, kreuującą cywilizowaną i akceptowalną twarz Rosji”³³. Uwagę czytelnika zwracają teksty prasowe dowodzące, że Polska właściwie spełnia swoje powinności wobec NATO i struktur unijnych, i aprobujące politykę bezpieczeństwa prowadzoną przez rząd Zjednoczonej Prawicy. W artykule *Bądźmy* Rafał Porzeziński apeluje, w kontekście trudnej historii Polski i agresji Rosji na Ukrainę, o kontynuację wzmocnienia obronności Rzeczypospolitej: „Nie było takiego konfliktu światowego, w którym Polacy nie odegraliby pozytywnej roli. Tak jest i dziś, dlatego nadal bądźmy Polakami, kochajmy, a jednocześnie zmieniamy myślenie o obronności. Budujmy mądrą, nowoczesną armię, stawiajmy na inwestycję w obronność”³⁴. „Niedziela” przywołała wypowiedź byłej ambasador USA w Polsce Georgetty Mosbacher na temat właściwie spełnianych zobowiązań militarnych Polski wobec Sojuszu Północnoatlantyckiego, polityki bezpieczeństwa oraz pomocy humanitarnej udzielanej Ukrainie: „Polska jest dziś najważniejszym państwem regionu, koordynującym politykę humanitarną oraz transport broni na Ukrainę. Jesteście prawdziwą wschodnią flanką NATO, kluczowym elementem architektury bezpieczeństwa Europy [...]. Polska jest przy tym modelowym przykładem zwiększania wydatków na obronność oraz modernizacji armii”³⁵.

Tygodnik z aprobatą odniósł się do działań Mateusza Morawieckiego w obszarze polityki zagranicznej. Katolicki periodyk odnotował jed-

³¹ I. Tyras, M. Szymusik, *Paulińskie drzwi otwarte*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 5.

³² A. Jeremus-Lenkiewicz, *Uchodźcy wśród nas*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 30–31. Por. także M. Krakowska, *Dzieci polskie i ukraińskie*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 31.

³³ P. Grzybowski, *Lekcja dla Polski*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10; T. Winiarski, *Ameryka nie chce rosyjskiej ropy*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14, s. 32–33.

³⁴ R. Porzeziński, *Bądźmy*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 33.

³⁵ J.K., *Należą się przeprosiny*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12, s. 8.

noznaczne wsparcie rządu premiera dla broniącej się przed Rosją Ukrainy. Wyeksponowano relację z wizyty liderów Zjednoczonej Prawicy, M. Morawieckiego i J. Kaczyńskiego w Kijowie³⁶. Jak zauważa Jonathan Luxmoore, „wizerunek Polski na arenie międzynarodowej został znacznie wzmocniony przez jej zdecydowaną postawę wobec wojny na Ukrainie – przede wszystkim przez hojną, heroiczną reakcję na najszybciej narastający kryzys uchodźczy od czasów II wojny światowej”³⁷.

W agendzie tematów dotyczących wojny rosyjsko-ukraińskiej odnotowano niewielką liczbę tekstów prezentujących działania Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka. Były to publikacje zasadniczo aprobujące stanowisko Watykanu wobec inwazji Rosji na Ukrainę. Analizowany periodyk podkreślał gotowość papieża na spotkanie z patriarchą Cyrylem, które miałyby na celu szybkie zakończenie wojny³⁸. Na łamach „Niedzieli” odnotowano wizytę Franciszka w ambasadzie Federacji Rosyjskiej w dniu 25 lutego 2022 roku i półgodzinną rozmowę papieża z ambasadorem Aleksandrem Awdiejewem³⁹. W tekstach prasowych „Niedzieli” można było odnaleźć teksty prezentujące pomoc udzielaną narodowi ukraińskiemu przez Franciszka za pośrednictwem jałmużnika papieskiego, kard. Krajewskiego⁴⁰. Liczne są publikacje prasowe ukazujące papieża apelującego o pokój⁴¹. „Niedziela” wyjaśniła także, powołując się na opinię znanego watykanisty Johna L. Allena Jr, z jakich powodów dyplomacja watykańska na czele z Franciszkiem nie nazwała po imieniu agresora. Jednym z powodów „nieokreśloności” Watykanu był fakt, że nie chciał on zamknąć drogi dialogu, będącej rozsądną drogą do zakończenia wojny: „Ciągłe jest możliwość, że Watykan będzie mediatorem. [...] W ocenie postawy Watykanu należy wziąć pod uwagę, że dyplomacja kościelna działa tak od lat. Pius XII nie potępił Hitlera nie dlatego, że był jego sprzymierzeńcem, ale dlatego, że nie chciał narażać na odwet ludzi w kościołach. A Jan Paweł II był przeciwny inwazji na Irak, choć nigdy nie wspomniał wprost o agresorze. Podobnie postępuje dyplomacja w czasach Franciszka”⁴².

„Niedziela” przywołała także wyraziste stanowisko abp. Gądeckiego, który dokonał próby wyjaśnienia reprezentantom Stolicy Apostol-

³⁶ J. Luxmoore, *Wojna zmienia wizerunek Polski*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14, s. 18.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ T. Musiał, *Papież poleci do Kijowa?*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16, s. 24.

³⁹ *Idem*, *Reakcja papieża*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 25.

⁴⁰ K.T., *Karetka dla Ukrainy*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16, s. 25; M. Mokrzycki, *Strach i nadzieja*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14, s. 10–11; T. Musiał, *Cierpienie i nadzieja*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13, s. 26.

⁴¹ J. Grabowski, *Sila pięści i siła ducha*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10, s. 3; P.R., *Czy papież spotka się z patriarchą?*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12, s. 38.

⁴² P.R., *Watykan wobec Rosji*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12, s. 38.

skiej przyczyn sympatii watykańskiej dyplomacji do Rosji, która zdaniem przewodniczącego KEP jest „prawdopodobnie pochodną podobnego stanu ducha, jaki panuje w Italii, we Francji, które nie doświadczyły na własnej skórze panowania dyktatury komunistycznej”⁴³. Jak zauważa Tomasz Musiał, podczas spotkania metropolity poznańskiego z Franciszkiem w dniu 28 marca 2022 roku polski duchowny wręczył papieżowi opracowanie dotyczące nieszczęsnych skutków *Ostpolitik* Watykanu w stosunku do Kościołów Europy Środkowo-Wschodniej⁴⁴. Z kolei w kontekście wizyty prezydenta Dudy w Watykanie tygodnik katolicki odnotował: „Franciszek, przed rozmową z prezydentem Dudą, chciał poznać sytuację z punktu widzenia Kościoła. To ważne, aby Watykan w analizie sytuacji za naszą wschodnią granicą brał pod uwagę głos z Polski; Franciszek pochodzi z Ameryki Płd. i niekoniecznie musi rozumieć wszystkie europejskie niuanse”⁴⁵.

Tygodnik „Niedziela” nie pominął kwestii manipulacji i propagandy w wojnie informacyjnej prowadzonej przez Putina przeciwko cywilizacji zachodniej. W artykule *Cyberwojna Putina* periodyk eksponuje wzrost liczby cyberataków w Polsce o 70% po inwazji Federacji Rosyjskiej w porównaniu do 2020 roku: „Wzmożone cyberataki zaobserwowane w naszym kraju to element prowadzonej przez Rosję wojny w Ukrainie. Według dziennika *The Washington Post* rosyjscy hakerzy, którzy działają na zlecenie rządu, zinfiltrowali sieci komputerowe wojska, sektora energii i innych systemów kluczowych dla bezpieczeństwa Ukrainy, aby zebrać dane potrzebne w przypadku inwazji Rosji”⁴⁶. Artykuł wyjaśnia ponadto znaczenie terminologii: stopni zagrożenia cyberprzestrzeni CHARLIE-CRP (trzeci stopień alarmowy) oraz czwartego stopnia DELTA⁴⁷. Periodyk odnotowuje, że jedną z ważnych przyczyn rosyjskiej dezinformacji jest tworzenie absurdalnych insynuacji przeciw Ukrainie, oskarżenie Ukrainy i Zachodu o przygotowywanie broni biologicznej do ataku na Rosję: „Oskarżenia te mają odwrócić uwagę od tego, że Rosja popełnia coraz więcej zbrodni przeciwko cywilom, które mają na celu wyniszczenie narodu, zastraszenie społeczeństwa i szantaż wobec władz, by się poddały”⁴⁸.

W opinii Magdaleny Gawin brak wolnej prasy i mediów społecznościowych w Rosji, jak również nieobecność korespondentów zachodnich, sprzyja rosyjskiej bezkarności i jest czynnikiem utrudniającym

⁴³ T. Musiał, *Odważne słowa przewodniczącego*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16, s. 25.

⁴⁴ *Ibidem*.

⁴⁵ T. Musiał, *Ofensywa trwa*, „Niedziela”, 10.04.2022, nr 15, s. 24.

⁴⁶ J.K., *Cyberwojna Putina*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 9.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ J.K., *Absurdalne insynuacje*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11, s. 9.

w przyszłości rozliczenie rosyjskich zbrodni na Ukrainie⁴⁹. „Niedziela” odnotowuje także inne działania propagandowe Rosji, m.in.: odcinanie obywateli od źródeł informacji – mediów niezależnych, zagranicznych; drastyczne zaostrzenie cenzury; tuszowanie działań Rosji oraz dyskredytowanie ukraińskich władz; upowszechnianie fałszywego obrazu wojny („Według propagandy, Rosja prowadzi operację wojskową przeciwko nazistom, którzy terroryzują Ukrainę; działania są wymierzone jedynie w cele wojskowe i mają na celu ochronę ludności rosyjskojęzycznej i Rosjan; rosyjskie wojska są witane z entuzjazmem; Ukraina pracowała nad bronią jądrową i biologiczną, zagrażając tym samym Rosji; działania Rosji są skutkiem lekceważenia jej obaw w kwestii bezpieczeństwa”); prezentowanie Polski jako państwa „rusofobicznego”, skolonizowanego przez Wielką Brytanię i USA oraz mającego wrogie plany wobec Ukrainy⁵⁰.

Zakończenie

Wyniki analizy ilościowej i jakościowej jednoznacznie potwierdzają prawdziwość poszczególnych hipotez kierunkowych HK1-HK5 i w konsekwencji prawdziwość ogólnej hipotezy badawczej. Tygodnik katolicki „Niedziela” był zbieżny z treścią oficjalnych komunikatów KEP dotyczących ogólnej sytuacji geopolitycznej w kontekście wybuchu wojny na Ukrainie i pierwszych tygodni konfliktu zbrojnego oraz wywołanego inwazją Rosji kryzysu migracyjnego i uchodźczego. Analizowany tytuł prasowy podjął zagadnienie ochrony zewnętrznych granic NATO i Unii Europejskiej. Tygodnik „Niedziela” legitymizował stanowisko premiera Morawieckiego w zakresie prowadzonej przez rząd Zjednoczonej Prawicy polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej. Periodyk uwierzył stanowisko Stolicy Apostolskiej i papieża Franciszka w sprawie inwazji Rosji na Ukrainę. W agendzie medialnej tygodnika odnotowano treści dotyczące dezinformacji, artykuły prasowe wyjaśniające specyfikę *fake newsów* oraz treści podkreślające ważność edukacji medialnej, szczególnie weryfikacji informacji, w perspektywie wojny informacyjnej.

Działania wojenne zapoczątkowane agresją Rosji z 24 lutego 2022 roku stały się istotną kwestią agendy medialnej tygodnika katolickiego „Niedziela”. Spojrzenie na konflikt zbrojny objęło zagadnienia dotyczące m.in. geopolityki, gospodarki, religii i etyki. Można to wytłumaczyć m.in. bliskością geograficzną wojny (Polska jako kraj frontowy), zaangażowania w konflikt (w różnym zakresie, pośrednio lub bezpośrednio)

⁴⁹ M. Gawin, *op.cit.*, s. 16.

⁵⁰ W.D., *Kłamią jak z nut*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13, s. 9.

mocarstw światowych (USA, Rosja, Chiny), bolesną historią relacji Polski i Federacji Rosyjskiej / Związku Radzieckiego. Inwazja agresora stała się także okazją dla redakcji „Niedzieli” do legitymizacji działań Zjednoczonej Prawicy w obszarze prowadzonej polityki bezpieczeństwa i polityki zagranicznej.

Nie zaskakuje, biorąc pod uwagę profil analizowanego periodyku, znacząca liczba publikacji prasowych prezentująca pomoc charytatywną okazywaną uchodźcom z Ukrainy przez instytucje kościelne. Odnotowano stanowisko tygodnika w sprawie działań papieża i Stolicy Apostolskiej wobec wojny na Ukrainie, jak również dość wyrazisty głos abp. Gądeckiego oceniający powyższe działania.

Należy także docenić realizację przez tygodnik funkcji edukacyjnej w kontekście działań dezinformacyjnych Rosji. Jak trafnie zauważa Tania Darmohrai, powodem, dla którego Rosja prowadzi wojnę informacyjną, jest „chęć wpływania na bieg wydarzeń politycznych na świecie, uzasadnianie aneksji części terytorium Ukrainy, a przede wszystkim ukazanie w zafałszowanym świetle inwazji na Ukrainę oraz wybielanie terrorystycznych i przestępczych działań Rosji w tym kraju”⁵¹. W konkluzji należy stwierdzić, że „Niedziela” wyjaśniła czytelnikom mechanizmy i cele działań dezinformacyjnych i manipulacyjnych Rosji, jej działania propagandowe, mające na celu zniekształcenie opinii publicznej na temat sytuacji na Ukrainie.

Bibliografia

- Buglewicz U., *Kościół pomaga Ukrainie. Archidiecezja lubelska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17.
- Bujak J., *Upadek patriarchy*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- Chrostowski M., *“Unholy Alliance”: Identification and prevention of ideological and religious frames between right-wing populism and christianity in Poland*, „Zeitschrift für Religion, Gesellschaft und Politik”, 2023.
- Darmohrai T., *Nowoczesna wojna informacyjna: metody i środki przeciwdziałania*, „Media i Społeczeństwo”, 2022, nr 2.
- Delong M., *„Ruski mir” jako narzędzie rosyjskiej ekspansji geopolitycznej na terytorium Ukrainy*, „Przegląd Geopolityczny”, 2020, nr 33.
- Dobrowolska K., *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja kielecka*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17.
- Dudkiewicz W., *Mogła wybuchnąć*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9.
- Dudkiewicz W., *Szybkiego zwycięstwa nie będzie*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Gawin M., *Rosja nie miała swojej Norymbergi*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12.

⁵¹ T. Darmohrai, *Nowoczesna wojna informacyjna: metody i środki przeciwdziałania*, „Media i Społeczeństwo” 2022, nr 2(17), s. 39.

- Gołębiewski M., *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja drohiczyńska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17.
- Górny G., *Finlandyzacja Ukrainy?*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9.
- Grabowski J., *Miłosierdzie w praktyce*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17.
- Grabowski J., *Siła pięści i siła ducha*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Grzybowski P., *Lekcja dla Polski*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Gwiazda A., *Right-wing populism and feminist politics: The case of Law and Justice in Poland*, „International Political Science Review”, 2021, nr 5.
- Hawro K., *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja zamojsko-lubaczowska*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 1.
- Jeremus-Lenkiewicz A., *Uchodźcy wśród nas*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- J.K., *Absurdalne insynuacje*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- J.K., *Cyberwojna Putina*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- J.K., *Należą się przeprosiny*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12.
- J.K., *Odczuwalne skutki*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16.
- J.K., *15 dni*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- J.K., *Teraz Naddniestrze?*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- J.K., *Zamroź majątki*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16.
- K.T., *Karetka dla Ukrainy*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16.
- K.W., *Mobilizacja sił dobra*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Kilp A., Pankhurst J.G., *Soft, Sharp, and Evil Power: The Russian Orthodox Church in the Russian Invasion of Ukraine*, „Occasional Papers on Religion in Eastern Europe”, 2022, nr 5. <https://doi.org/10.55221/2693-2148.2361>
- Kindziuk M., *Transmisje nabożeństw liturgicznych w agendzie tygodników „Gość Niedzielny” i „Niedziela” w okresie pierwszej i drugiej fali pandemii koronawirusa (lutym–grudzień 2020 r.)*. Studium medioznawcze, „Kultura–Media–Teologia”, 2021, nr 46.
- Knott E., *Existential nationalism: Russia's war against Ukraine*, „Nations and Nationalism”, 2023, nr 29(1). <https://doi.org/10.1111/nana.12878>
- Komunikat biskupów z południowo-wschodniej Polski w sprawie pomocy uchodźcom z Ukrainy*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 24.02.2022 (14.02.2023).
- Komunikat Biura Prasowego Konferencji Episkopatu Polski po audyencji u Papieża Franciszka abp. Stanisława Gądeckiego, przewodniczącego KEP*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 28.03.2022 (14.02.2023).
- Komunikat Rady Stałej Konferencji Episkopatu Polski po spotkaniu online w dniu 25 lutego 2022 roku*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 25.02.2022 (14.02.2023).
- Komunikat z 391. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski*, BP KEP, <https://episkopat.pl>, 15.03.2022 (14.02.2023).
- Krakowska M., *Dzieci polskie i ukraińskie*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- Krippendorff K., *Content analysis: An introduction to its methodology*, Los Angeles 2018.
- Krippendorff K., *Reliability in content analysis: Some common misconceptions and recommendations*, „Human Communication Research”, 2004, nr 3.
- Krywycki W., *Dziękujemy Bogu, że jesteście z nami*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Kupfer A., Pühr H., *The Russian View on the War in Ukraine: Insights from Google Trends*, 21.03.2022, Available at SSRN 4063194. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4063194>
- Kwaśniewski J., *Sąd dla Putina*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13.
- Leśniczak R., *Czy tygodnik katolicki „Niedziela” poparł Prawo i Sprawiedliwość w kampanii parlamentarnej w 2019 r?* Studium medioznawcze, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, 2020, nr 2.

- Leśniczak R., *Did Polish Nationwide Catholic Weekly Newspapers Support Andrzej Duda in the Presidential Campaign in 2020? A Case Study*, „Social Communication”, 2021, nr 1.
- Leśniczak R., *The communicative role of the Catholic Church in Poland in the 2015 presidential election and its perception by the public*, „Church, Communication and Culture”, 2016, nr 1.
- Lisowska-Magdziarz M., *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów: wersja 1.1*, Kraków 2004.
- Luxmoore J., *Wojna zmienia wizerunek Polski*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14.
- Łęcki G., *Media katolickie w III Rzeczypospolitej (1989–2009)*, „Kultura – Media – Teologia”, 2010, nr 2.
- Markowski, *Creating authoritarian clientelism: Poland after 2015*, „Hague Journal on the Rule of Law”, 2019, nr 11.
- Mazurkiewicz P., *Polityka jako roztropna troska o dobro wspólne–koncepcja polityki w katolickiej nauce społecznej* [w:] *Koncepcje polityki*, red. W. Wesołowski, Warszawa 2009.
- Mearsheimer J., *The causes and consequences of the Ukraine war*, „Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development”, 2022, nr 21.
- Mearsheimer J., *The causes and consequences of the Ukraine crisis*, The National Interest, <https://nationalinterest.org>, 23.06.2022 (4.02.2023).
- Mokrzycki M., *Strach i nadzieja*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14.
- Musiał T., *Abp Gądecki do Cyryla*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- Musiał T., *Cierpienie i nadzieja*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13.
- Musiał T., *Kolejny apel o pokój*, „Niedziela”, 27.02.2022, nr 9.
- Musiał T., *Odważne słowa przewodniczącego*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16.
- Musiał T., *Ofensywa trwa*, „Niedziela”, 10.04.2022, nr 15.
- Musiał T., *Papież poleci do Kijowa?*, „Niedziela”, 17.04.2022, nr 16.
- Musiał T., *Prawdziwa twarz Kościoła*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Musiał T., *Reakcja papieża*, „Niedziela”, 6.03.2022, nr 10.
- Nowosielski P., *Kościół pomaga Ukrainie. Diecezja legnicka*, „Niedziela”, 24.04.2022, nr 17.
- Orędzie Przewodniczącego Konferencji Episkopatu Polski na środę popielcową 2022 roku w czasie wojny na Ukrainie*, <https://episkopat.pl>, 1.03.2022 (14.02.2023).
- Oświadczenie Przewodniczącego KEP podczas spotkania z Patriarchą Bartłojem I, BP KEP*, <https://episkopat.pl>, 29.03.2022 (14.02.2023).
- P.R., *Czy papież spotka się z patriarchą?*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12.
- P.R., *Watykan wobec Rosji*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12.
- Petek K., *Sąsiedzi z innej gliny*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13.
- Pokorna-Ignatowicz K., *Media katolickie w III RP i ich wkład w budowę polskiej demokracji* [w:] *Media a demokracja*, red. L. Pokrzycka, W. Mich, Lublin 2007.
- Porzeziński R., *Bądźmy*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- Prasad, *Content analysis. A method in Social Science Research* [w:] *Research methods for Social Work*, red. D.K. Lal Das, V. Bhaskaran, New Delhi 2008.
- Prasad B.D., *Qualitative Content Analysis: Why is it Still a Path Less Taken?*, „Forum Qualitative Sozialforschung/Social Research”, 2019, nr 3, art. 36.
- Stelmasiak A., *Geopolityczne skutki wojny*, „Niedziela”, 20.03.2022, nr 12.
- Tyras I., Szymusik M., *Paulińskie drzwi otwarte*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- W.D., *Bolesne skutki*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.

- W.D., *Coraz brutalniejsi*, „Niedziela”, 13.03.2022, nr 11.
- W.D., *Kłamią jak z nut*, „Niedziela”, 27.03.2022, nr 13.
- Winiarski T., *Ameryka nie chce rosyjskiej ropy*, „Niedziela”, 3.04.2022, nr 14.
- Wrześniewska M., *Polityka w prasie – analiza prasoznawcza czasopisma „Niedziela” za rok 2016* [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI wieku. Prasa organizacji politycznych*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2017.
- Wrześniewska M., *Wizerunek prezydenta Andrzeja Dudy na łamach Tygodnika Katolickiego „Niedziela” w roku 2015* [w:] *Polityka i politycy w prasie XX i XXI w.*, red. M. Dajnowicz, A. Miodowski, Białystok 2016.
- Żuk P., Żuk P., *Dangerous Liaisons between the Catholic Church and State: the religious and political alliance of the nationalist right with the conservative Church in Poland*, „Journal of Contemporary Central and Eastern Europe”, 2019, nr 2–3.

Russia's invasion of Ukraine in the Catholic weekly „Niedziela”

Abstract

The aim of the undertaken analysis is an attempt to determine the position of the editors of the nationwide Catholic weekly „Niedziela” on matters concerning the general geopolitical situation after the outbreak of war in Ukraine in 2022. The research material consisted of printed versions of the periodical from February 27, 2022 to April 24, 2022. The research method used was press content analysis, supplemented with a hermeneutical element. The Catholic weekly „Niedziela” confirmed the official communiqués of the Polish Episcopate Conference regarding the political situation after Russia's aggression against Ukraine in 2022, and legitimized Prime Minister Morawiecki's position on the United Right's security and foreign policy. The periodical authenticated the position of the Holy See and Pope Francis on Russia's invasion of Ukraine. The undertaken research increases the cognitive value in the area of political communication of the Polish Bishops' Conference through the Catholic press.

Keywords: invasion of Russia, Polish Bishops' Conference, „Niedziela”, politics, Ukraine